

Til Miljøstyrelsen,
MST, Arter & Naturbeskyttelse (mst@mst.dk; hepi@mst.dk; anvra@mst.dk)
CC Gribskov Kommune gribskov@gribskov.dk
CC. NST Nordsjælland NSJ@nst.dk

Klage over ødelæggelse af levested for den artsfredede orkide, Knærod (*Goodyera repens*) i Tisvilde Hegn

Dansk Botanisk Forening skal hermed indgive en klage over overtrædelse af Bern-Konventionen, som er implementeret i Danmark gennem Artsfredningsbekendtgørelsen. Det drejer sig om den fredede orkide, Knærod, i Tisvilde Hegn, hvor et MTB-spor er anlagt midt igennem en population på en af de to kendte lokaliteter med forekomst af denne art på Sjælland.

Dansk Botanisk Forening (DBF) skriver til MST, som ansvarlig myndighed vedr. artsfredede arter og med henvisning til Artsfredningsbekendtgørelsens § 32 stk. 3.

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=205522>

Dansk Botanisk Forening har fra medlemmer fået dokumentation for, at en bevoksning af den artsfredede orkide, Knærod, er blevet delvist ødelagt ved anlæg af MTB spor, dels af selve sporet, dels af oplag langs sporet af materialet fjernet fra sporet, der på dette sted er erstattet af stabilgrus, se figur 3.

Som det fremgår af vedlagte bilag 1 (fra bogværket Atlas Flora Danica), voksede denne art kun på 2 lokaliteter på Sjælland, den ene lokalitet med størst forekomst, er Tisvilde Hegn.

NST er bekendt med forekomsten af Knærod og andre sjældne arter fra de nordiske nåleskove i Tisvilde Hegn. NST skriver således på sin hjemmeside, at det gælder Knærod, Linnea og arter af Vintergrøn. Vi kan henvise til følgende NST-hjemmesider:

<https://naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/naturguider/tisvilde-hegn/dyr-og-planter/>

https://nst.dk/media/246286/nsj_tisvildehegn_faktaark.pdf

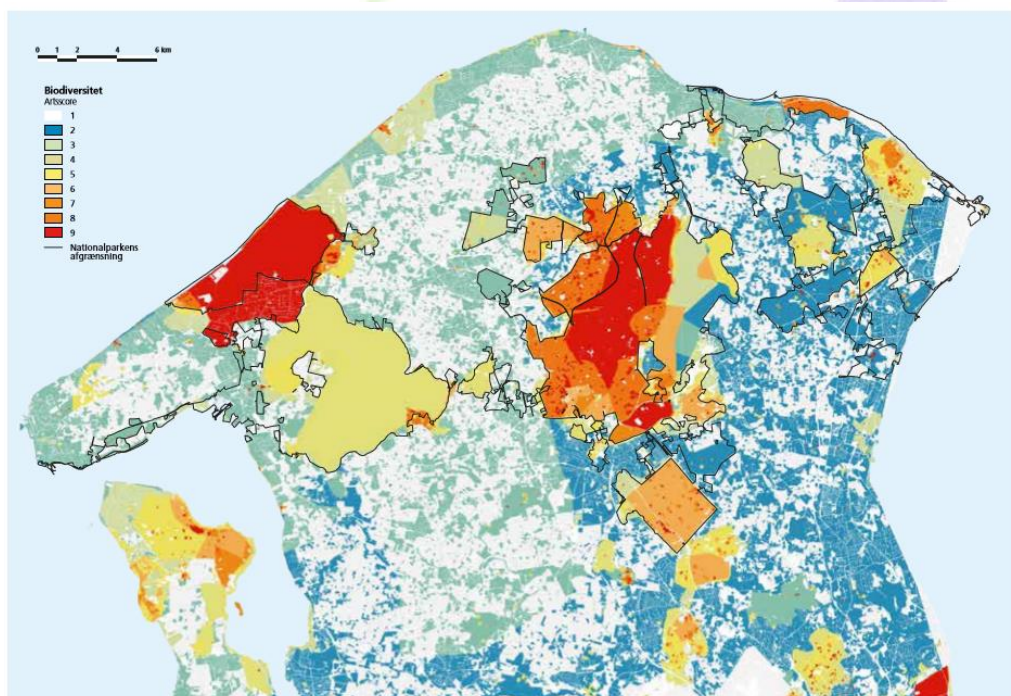

Fig. 1. Udsnit af Biodiversitetskort, der viser Tisvilde Hegn som et af de artsrigeste skove på Nordsjælland.

Tisvilde Hegn har særstatus naturmæssigt:

- Tisvilde Hegn er Natura2000 område med forekomst af bl.a. habitatarten Grøn Buxbamia (se bl.a. Flora og Fauna nr. 124, pp: 47-58).
Området er en del af Nationalpark Kongernes Nordsjælland. Vi kan bl.a. fra forslag til Nationalparkplan 2020-26 citere: *"Tisvilde Hegn og Melby Overdrev er bl.a. udpeget for at beskytte forskellige klitnaturtyper og klithede, bøge- og egeskovsnaturtyper samt næringsfattige sønaturtyper (brunvandet sø, kransnålalgesø m.v.). Området er også udpeget for arterne stor kærguldsmed og stor vandsalamander, som lever i rene søer. Der er endvidere mange forekomster af den sjældne mos – grøn buxbaumia"*.
Vi kan oplyses, at habitatarten Grøn buxbaimia også har fået ødelagt et af sine forekomster ved anlæg af omtalte MTB-ruten i Tisvilde Hegn.
- Tisvilde Hegn er blandt de mest artsrige skove i Nordsjælland, jf. Biodiversitetskortet ovenfor, fig. 1.
- Tisvilde Hegn er udlagt til 'Urørt skov'.
- Tisvilde hegn har mange §25-skovområder, dvs. 'Naturmæssigt særlig værdifuld skov'.

Årsagen til denne særstatus kan findes i det geologiske grundlag, sandfygning. Det har på det ellers baserige Sjælland givet mulighed for en flora tilknyttet nærings- og basefattigt miljø. Også derfor er påfyld af (formodet) kalkholdigt stabilgrus et problem. Den med mosdækket bund lysåbne fyrre- og granskov (nogle steder 'kummerskov') har givet gode levebetingelser for arter tilknyttet nordisk skovmiljø.

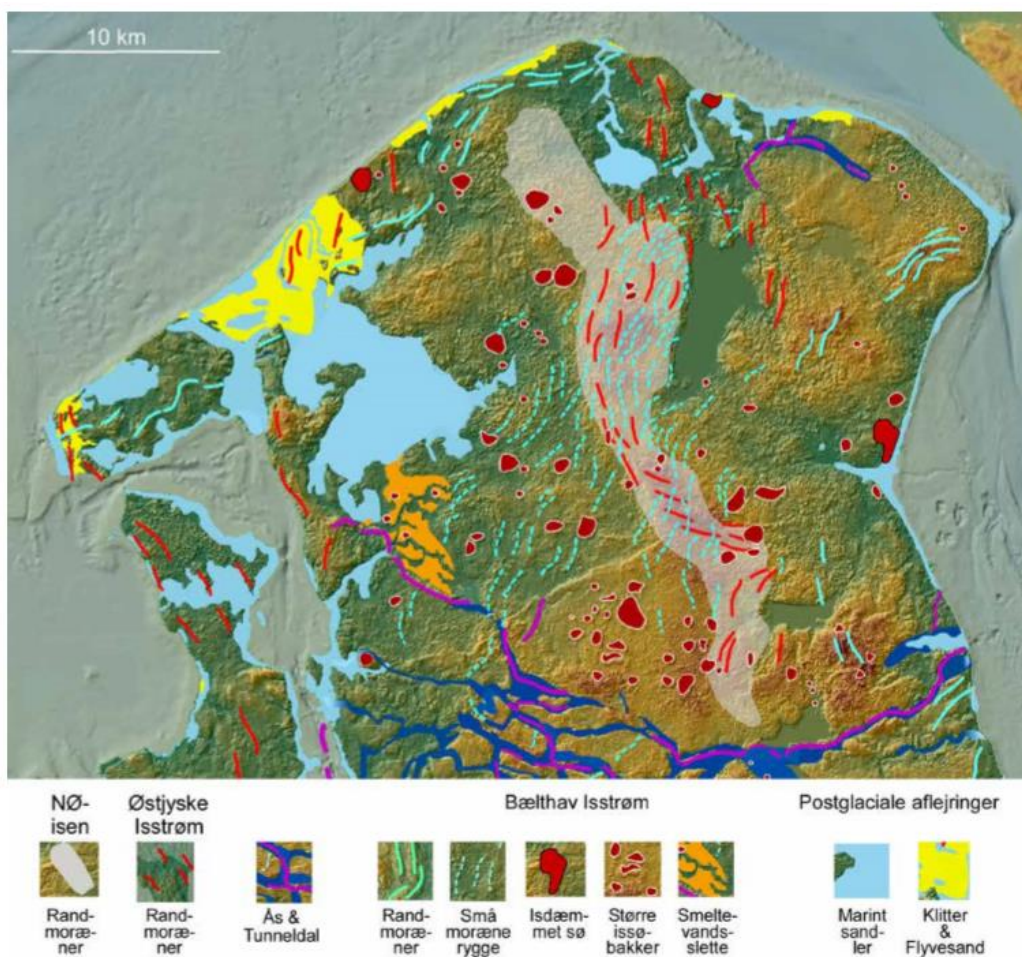

Fig. 2. Tisvilde Hegn's særegne natur er betinget af sandfygningen og klitdannelsen. Kilde: Forslag Nationalparkplan 2020-26.

I DBF kan vi ikke forestille os andet end, at NST har adgang til viden om de konkrete forekomster af både orkideen Knærod og habitat mosset Grøn buxbaumia med tilhørende GPS – ud over andre sjældne arter. Alternativt må det jo være nærliggende for NST, at lave en forespørgsel til MST's overvågningsdata, der viser hvilke arter og hvor der er baggrund for den røde farve på Biodiversitetskortet.

Dansk Botanisk Forening mener derfor, at denne offentlige viden om bl.a. sjældne planter i Tisvilde Hegn skulle have fået alarmklokkerne til at ringe hos NST ved etablering af et MTB-spor netop her.

Som det ses af foto nedenfor fra NST's hjemmeside, så er der udlagt stabilgrus og den opgravede jord er spredt på naboområdet. Så alt i alt er påvirkningen af skovbunden med bl.a. Knærod, både fysisk og kemisk ret markant.

Fig. 3. Foto fra NST hjemmeside: Bygning af mountainbikespor i Tisvilde Hegn.

<https://naturstyrelsen.dk/lokale-enheder/lokale-nyheder/2017/dec/bygning-af-mountainbike-spor-i-tisvilde-hegn/>

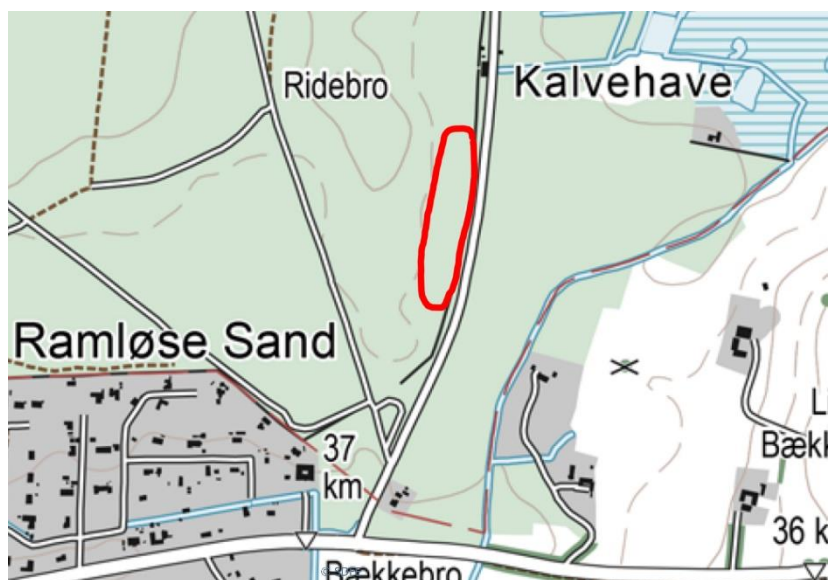

Fig. 4 Kortet her viser udbredelsen af den bestand af Knærod, som MTB-ruten er pløjet igennem.

Fig. 5. Fotoet her viser det i 2019 anlagte MTB-spor gennem populationen af den artsfredede orkide, Knærod, jf kortet figur 4. Foto: 26. juli 2019

Det ældste danske belæg på Botanisk Museum af Knærod er fra 1877, hvor den blev fundet i netop Tisvilde Hegn (ref. Rødliste 2019). Knærod er en meget sjælden art, dog rødlistet som kategori LC (ikke truet), da den er i fremgang i Vestjylland (Rødlisten 2010 og Rødliste 2019). På Sjælland er den sjælden. Som sagt kun to lokaliteter, hvoraf Tisvilde Hegn er den ene.

Bern-Konventionen er implementeret i dansk lov igennem Artsfredningsbekendtgørelsen:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=205522>

hvor Knærod er på Bilag 2: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=205522#ide2826286-2439-4138-be64-1ff28064b6ce>

I artsfredningsbekendtgørelsens kapitel 4, §14, stk. 2 står der følgende:

"For vildtvoksende planter i den danske natur, der er nævnt i bilag 2, men ikke er markeret med understregning, er der forbud mod, at de beskadiges eller fjernes fra deres voksested".

Sådan er arten beskyttet

Knærod er fredet. Den må ikke plukkes, graves op, samles ind eller ødelægges.

Arten er desuden omfattet af

➤ CITES/Washingtonkonventionen liste II /bilag A

Fig. 6. Knærod er helt klart fredet, som det fremgår af MST's hjemmeside. Citat fra: <https://mst.dk/naturvand/natur/artsleksikon/froepanter/knaerod/>

Med det foretagne indgreb er der tale om en klar overtrædelse af Bern-Konventionen - en overtrædelse, som Dansk Botanisk Forening gerne vil have MST til at forholde sig til - og sanktionere, så det ikke sker igen – og på en sådan måde at lokaliteten med bestanden kan reableres.

DBF går som nævnt ovenfor ud fra, at NST har styr på, hvilke sjældne arter, der vokser på deres område, lige såvel som enhver lodsejer skal have styr på forekomst af fortidsminder og § 3-natur på deres ejendom. I det mindste bør alle lodsejere og ikke mindst NST sikre sig, at man har styr på det, inden man foretager drastiske indgreb i et naturområde f.eks. urørt skov med høj score på Biodiversitetskortet.

Hvad kan og skal der gøres fremover?

Dansk Botanisk Forening indstiller, at det etablerede MTB-spor inden for det på kort 2 viste område straks skal fjernes og evt. forlægges til eller nordvest for stien Nørrevej. Naturligvis med forudgående faglig screening vedr. forekomst af sjældne arter.

Desuden skal det for Knærod ødelagte område reableres med fjernelse af udlagt stabilgrus og tilbagelægning af den fjernede overfladejord, som ligger langs sporet.

DBF mener, at en sådan fysisk reablering giver mening, da Knærod inden for det på kort fig. 4 viste område har forekomster, hvorfra arten kan brede sig.

DBF mener også, at der som sanktion skal fastsættes en opfølgende pleje og regulering af færdsel på stedet, der tilgodeser genetablering af Knærod, og at artens bestand på stedet skal overvåges.

DBF indstiller til MST som myndighed på området, MST Artsfredningsgruppe:

- At NST på lige fod med andre lodsejere, der har pløjet et §3 areal eller nedlagt et dige, påbydes med relevant faglig bistand at genetablere forholdene for en levedygtig bestand af den ifølge Bern-Konventionen artsfredede orkide, Knærod. Dette påbud skal naturligvis følges op med politianmeldelse som i sager vedr. § 3 og fortidsminder, hvis der ikke sker noget.
- At NST Nordsjælland pålægges opfølgende relevant pleje, kanalisering af færdsel udenom og overvågning af Knærod i området.
- At NST's lokale afdelinger fremover pålægges at indhente oplysninger fra Biodiversitetskortet, MST-data vedr. overvågning, kommunen etc. om forekomst af arter på et areal, hvor der planlægges indgreb, der kræver motoriseret hjælp (brakpudsning, hybenrotor, MBT-ruter etc.), som en fast del af ansøgning om §3- dispensation eller som fysiske indgreb i skove med høj biodiversitet (urørt skov, biodiversitetsskov, §25-skov mv.). Disse indgreb bør vurderes i forhold til negativ påvirkning af artsfredede arter, sårbare arter og fremadrettet pleje.

DBF vil gerne samarbejde og høre, hvilke tiltag MST konkret pålægger NST, for at genoprette området for Knærod.

Venlig hilsen

Anna Bodil Hald. annabodil.hald@gmail.com bedes benyttet vedr. korrespondance

Formand Dansk Botanisk Forening Østkreds ostkredsen@botaniskforening.dk

Formand Dansk Botanisk Forenings Naturbeskyttelsesudvalg nbu@botaniskforening.dk

Mobil 21 42 23 30

Fig. 7 Vintergrøn roset af den artsfredede orkide, Knærod. Foto Tisvilde Hegn den 27. december 2019 i området tæt på MTB-spor.

Forekomst af Knærod kan ud over registreringer på nettet screenes i felten året rundt, da planten er vintergrøn.

Bilag 1. Beskrivelse af Knærod i Atlas Flora Danica i Bind 3, side 890.

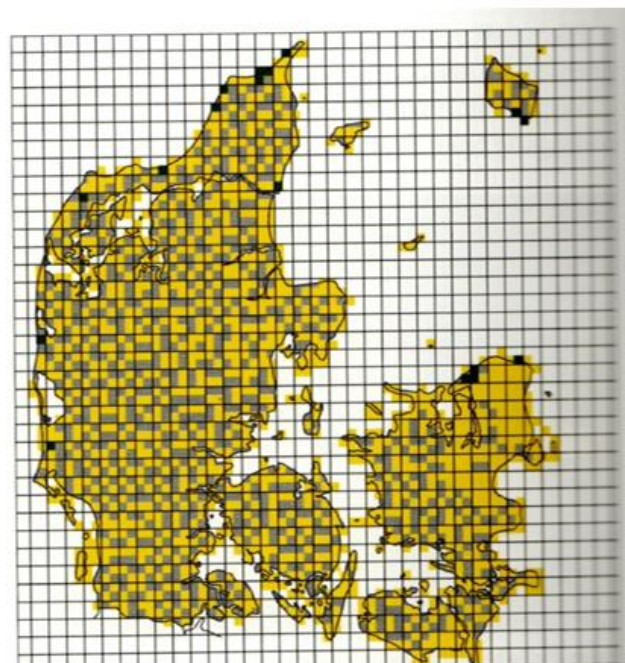
Goodyera repens (L.) R. Br. – Knærod. Kort 1514.

Første fund i Danmark fra Tisvilde i NØ-Sjælland 1877 (TBUk).

Antagelig selvindvandret neofyt. Oprindelse: Europa undtagen mod syd. Planten er kommet til Danmark efter etablering af klitplantagerne i beg. af 1800-tallet. Den dukkede først op i plantagerne på Sjællands nordkyst og på Bornholm (Frydenlund ved Rønne 1883), som var de ældste plantninger. Langt senere blev den fundet i Nordjylland ved Kattegat (Hals 1928) og ved Skagerrakkysten (Vandet Plantage 1963).

Halvskygget, mest noget tør, sur til alkalisk, næringsfattig bund. Ældre mosrige klitplantager med især skovfyr. – Sj. og spredt langs den jyske vestkyst (især i Vendsyssel), Kattegatkysten ved Hals, NØ-Sjælland samt på Sydbornholm. Undertiden talrig på lokaliteterne. I TBU (1948) var arten kendt fra i alt under 10 lokaliteter i NØ- og Østsjælland, på Bornholm og i Vendsyssel (Hals).

Fundet i 17 ruder (1,3 %) på i alt 36 lokaliteter.

1514. Knærod *Goodyera repens*.